

Iosif Viola

Doctorul Iosif Viola face parte din acea pleiadă ilustră a învățaților ardeleni, profesori, juriști, medici, literați, care trecînd în prima jumătate a veacului trecut în Moldova, au adus o contribuție importantă la reorganizarea vieții științifico-culturale a principatului român de la răsărit de Carpați. Data și locul nașterii lui Viola nu sînt încă suficient precizate, deși majoritatea istoricilor medicinei din țara noastră utilizînd niște însemnări autobiografice, redactate în 1840 la Iași, la cererea Academiei maghiare de științe, indică 15 martie 1770 Tîrgu-Mureș. Istoricul Benkő Károly precizează însă, în lucrarea „Maroszzék ismertetése“, un alt loc natal și anume satul Mătrici, comuna Eremitu. Este cert, cum rezultă din informațiile furnizate de recensămîntul din 1785, că la acea dată părinții lui se găseau deja la Tîrgu-Mureș, unde tatăl, Viola János, în vîrstă de 60 de ani, era proprietar și unde viitorul medic frecventează clasele elementare.

Plecînd din Tîrgu-Mureș, Iosif Viola absolvă la Pesta gimnaziul și se înscrie la facultatea de medicină. Studiile medicale le sfîrșește apoi la Viena, unde în 1787 își trece doctoratul. Trimis de împăratul Iosif al II-lea la Timișoara, în tabăra generalului Laudon, comandantul trupelor austriece ce se luptau cu turcii, Iosif Viola va servi de-a cum încolo, timp de douăzeci de ani, ca medic militar în serviciile armatei imperiale. Cutreieră astfel Banatul, Italia, în timpul războaielor napoleoniene, revenind în 1801 în Transilvania și Bucovina, unde în 1807 este însărcinat cu organizarea și controlul așezămintelor sanitare. În cele din urmă, la chemarea viitorului domn Mihai Sturza trece în Moldova, și stabilindu-se definitiv aici, desfășoară timp de aproape o jumătate de secol o apreciabilă activitate medicală și organizatorică.

La venirea sa în Moldova, Iosif Viola a fost angajat ca „chirurg“ la Spitalul Sf. Spiridon din Iași, în ale cărui socoteli figurează deja la 1 martie 1807, cu un salariu de 100 lei lunar. Alături de el, mai lucrau în această instituție medicală centrală, care cuprindea două secții „spitalul de sus“ și „spitalul de gios“ cu o capacitate de peste 100 de paturi, doctorul Anastase și felcerul Pavel. Mai tîrziu, în cadrul spitalului central întîlnim nume vestite ca Bürger, Samurçaș, Cuciuranu, Russ. Viola a servit vreme de 45 de ani, între 1807 și 1852, ca medic al „spitalului de gios“, avînd și funcția de inspector al spitalului Central și al tuturor spitalelor dependente de epitropia Sf. Spiridon: cele din Roman, Botoșani, Galați,

Birlad. În documentele din anii 1839—1840, este amintit și ca „directorul ospitalurilor“, fiind totodată și fizic al orașului Iași. A funcționat ca medic și la seminarul Socola pînă în 1842, cînd a fost înlocuit de C. Vîrnav.

În îndelungata și bogata sa activitate, Viola a organizat epitropia spitalului Sf. Spiridon, Eforia spitalelor din Moldova și a centralizat conducerea lor în capitală. În timpul epidemiilor de ciumă și holeră care au bîntuit fără cruțare în Moldova între anii 1808—1834, s-a străduit din răsuputeri să combată aceste molimi pustiitoare. Pentru meritele sale deosebite, nu numai că s-a bucurat de o renumerație în permanentă creștere, fiind înzestrat și cu titluri, de agă în 1841 și postelnic în 1843, dar a primit și înalte distincții aparținînd unor state străine ca Rusia și Austria. Era cavaler al ordinului papal al „Pintenului de aur“ și al ordinului turcesc „Nisham“, iar țarul i-a dăruit pentru activitatea desfășurată în timpul războiului ruso-austro-turc un inel cu briliante.

De mare încredere s-a bucurat Iosif Viola mai ales din partea lui Mihai Sturza, ajuns în 1834 domn al Moldovei. A fost medicul personal și creditorul principelui și a făcut parte, alături de N. Canta, Theodorachi Cica, Asachi, spătarul Costi, hatmanul Grigore Ghica, postelnicul Gh. Sturza, colonel Lascăr Bogdan și căpitanul N. Mavrocordat, din suita care l-a însoțit pe Mihai Sturza la Constantinopol, în călătoria de investitură. Pe domnitor l-a reprezentat la Poartă și cu alte prilejuri.

Se cuvine amintită în legătură cu activitatea diplomatică a medicului țirgumureșan, încă necercetată de istorici, că el a condus, fără indemnizație, și agenția austriacă din Moldova.

În ceea ce privește activitatea științifică-culturală, menționăm că Iosif Viola figurează printre primii 21 de aderenți ai „Cercului Ieșan de cetire medicală“ („Iassyer Medicinische Lesevereine“) constituit la începutul anului 1830. De asemenea, cînd protomedicul Iașului, Mihai Zotta și Iacob Cihac, medicul șef al miliției moldovene, iau inițiativa întemeierii unei societăți științifice, Viola colaborează la elaborarea proiectelor de statut ale „Societății medico-istoriei naturale“, al cărei vicepreședinte va fi pentru o scurtă perioadă de timp. Societatea medico-naturalistă din Iași, înființată în 1833, a răspîndit știința și cultura în rîndul mulțimilor, a promovat o gîndire științifică, întemeiată pe o concepție naturalistă.

Vremurile tulburi l-au împiedicat pe zealousul doctor să-și transpună în lucrări bogata experiență medicală, cîștigată de-a lungul îndelungatei sale practici. Cu toate acestea știm că la Iași a apărut în 1833, sub semnătura lui Iosif Viola, manualul de 192 de pagini „Dietetic für einen Regentem“, tradus în acelaș an în limba română cu titlul „Dietetică pentru un domnitor“. Dar ambele tipărituri s-au pierdut. Viola intenționa să întocmească și un alt manual „Barát a fiatal orvosok számára“ (Povățuitor pentru medicii tineri), acesta a rămas însă în stadiul proiectului.

Se cuvin remarcate și preocupările lui pentru folclor, unul din motivele alegerii sale în 1839 ca membru corespondent al Academiei maghiare de științe. S-a interesat mai ales de poezia populară a ciangăilor, fiind unul din culegătorii ei de seamă. Din activitatea depusă pe acest tărîm, cunoaștem deocamdată cele două „Cîntece cingăiești“, publicate în 1840 în revista „Tudománytár“.

Despre participarea lui Viola la evenimentele revoluționare din Moldova nu avem cunoștință și credem mai de grabă, că el a fost un spirit conservator, dat fiind legăturile strînse pe care le-a întreținut cu Mihai

Sturza și poziția sa de mare proprietar de moșii și posesor al unei averi considerabile.

Încheind creionarea schiței sale biografice, trebuie să amintim că Viola a rămas pînă în ultimele clipe ale vieții legat de locurile natale. O mărturie elocventă este donația de 500 bani aur pe care a făcut-o pentru construcția spitalului din Tîrgu-Mureș, care și-a putut astfel cu ajutorul său deschide porțile în 1853.

Personalitate de seamă a vieții noastre medicale, Iosif Viola s-a stins din viață la 12 martie 1858.